

บทสรุป

วัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลกแห่งนี้เป็นวัดที่มีความสำคัญสูงทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเป็นวัดที่พระมหาธรรมราชาลิไททรงโปรดเกล้าให้สร้างขึ้นเพื่อถวายพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีในขณะที่ทรงประทับอยู่ที่เมืองพิษณุโลก(พ.ศ.1904-1912)

พระภิกษุสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีหรือพระป่าเป็นพระภิกษุสงฆ์อีกฝ่ายหนึ่งของนิกายหินยานลัทธิลังกาวงศ์ วัตรปฏิบัติส่วนใหญ่เน้นการเจริญภาวนาวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งวัดของพระฝ่ายอรัญวาสีจะตั้งอยู่นอกเขตเมืองหรือบริเวณที่เรียกว่าเขตอรัญญิกของเมือง ดังนั้นวัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลกจึงตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองใน ส่วนที่เป็นอรัญญิกของเมืองพิษณุโลก

นอกจากนี้วัดอรัญญิกยังเป็นที่ประทับของพระวันรัต หรือ พระราชาคณะระดับสูงของพระฝ่ายอรัญวาสี โดยวัดที่เป็นที่ประทับของพระวันรัตตามเมืองต่าง ๆ นั้น ในอาณาจักรสุโขทัยนั้นจะมีชื่อเรียกว่า วัดป่าแก้ว หรือ วัดป่าแดง หรือ ป่ามด ดังนั้นวัดอรัญญิกจึงน่าจะมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า วัดป่าแก้วเมืองพิษณุโลกซึ่งถือได้ว่าเป็นวัดแห่งนี้มีความสำคัญในระดับเทียบเท่ากับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นวัดคามวาสี

สถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสของวัดอรัญญิกในสมัยสุโขทัยประกอบด้วยอาคารสำคัญคือ พระเจดีย์ประธานเป็นพระเจดีย์ช้างล้อมซึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากการเข้ามาของพระพุทธรูปศาสนาลัทธิลังกาวงศ์จากเมืองพันทัน(ประเทศพม่า) ด้านหน้าขององค์พระเจดีย์ทางทิศตะวันออกมีพระวิหารยาว 12 ห้องตั้งอยู่ รูปแบบของวิหารมีหลังคาซ้อนกัน 3 ชั้น โดยมีมุขอยู่ทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังของพระวิหาร ด้านข้างมีการทิ้งหลังคาพาไลคลุมผนังด้านข้าง องค์ประกอบและการประดับตกแต่งเป็นแบบสถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย ในส่วนของพระอุโบสถตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือขององค์พระเจดีย์ เป็นอาคารยาว 8 ห้องโดยมีฐานย่อมุมเป็นมุขหน้าและหลัง รูปแบบของอาคารเป็นหลังคาชั้นเดียวไม่ยกชั้นหลังคา มีการทิ้งหลังคาปีกนก และ หลังคาพาไลคลุมผนังด้านข้าง ด้านหน้าและด้านหลังเป็นมุขโถง ส่วนองค์ประกอบและการประดับตกแต่งน่าจะมีรูปแบบเดียวกับพระวิหาร ด้านทิศตะวันตกหรือด้านขวามือของพระอุโบสถมีคันธกฐิ์ตั้งอยู่ 2 หลัง หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเป็นอาคารที่มีรูปแบบเหมือนคันธกฐิ์ที่นิยมสร้างกันในสมัยสุโขทัย

ในสมัยอยุธยาช่วงที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถครองเมืองพิษณุโลก(พ.ศ.2006-2031) พระองค์ได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดอรัญญิกโดยทรงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสได้แก่ การขยายฐานองค์พระเจดีย์ประธานหรือพระเจดีย์ช้างล้อมแล้วสร้างพระระเบียงคด และ ชุ่มพระรอบในซึ่งล้อมองค์พระเจดีย์พร้อมทั้งสร้างพระเจดีย์รายที่มุมทั้งสี่มุมขององค์พระเจดีย์ประธาน ในส่วนของพระวิหาร และ พระอุโบสถทรงเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมมาเป็นแบบอยุธยา นอกจากนี้ยังทรงสร้างพระวิหารทิศตะวันตก ชุ่มพระ และพระระเบียงคดรอบนอกโอบล้อมพระเจดีย์ไว้อีกชั้นหนึ่ง

รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้จากการสันนิษฐานรูปแบบแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมซึ่งต่อเนื่องกันมาจากสมัยหนึ่งมายังอีกสมัยหนึ่ง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมล้วนมาจากเรื่องของศาสนาและการเมือง ในเรื่องของศาสนาหลักใหญ่คือการสร้างพระ

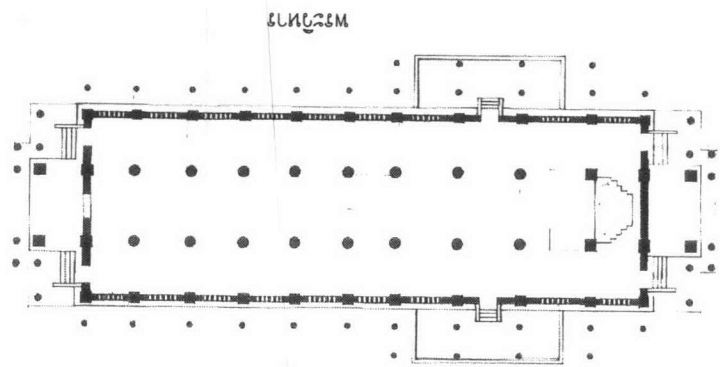
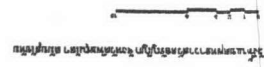
เจดีย์ช้างล้อมอันหมายถึงการประดิษฐานพระพุทธรูปศานิกายลังกาวงศ์ลงในอาณาจักรสุโขทัย ส่วนเรื่อง การเมืองหลักใหญ่คือการสร้างพระระเบียงคดโอบล้อมองค์พระเจดีย์ตามแบบขอมซึ่งอยุธยารับลัทธิเทวราชา มาใช้

ผลที่ได้จากการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกนี้จึงเป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า สถาปัตยกรรมไทยไม่มีวันตาย แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการตกแต่งตลอดมาทั้งนี้แล้วแต่ปัจจัยภายนอก ที่เข้ามามีผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาประมาณ 100 ปีสามารถทำให้ รูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดอรุณญิกเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นในอนาคตรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยจึงน่าจะ สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้เช่นเดียวกัน สุดท้ายนี้หวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ การสันนิษฐาน และ ศึกษาสถาปัตยกรรมไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

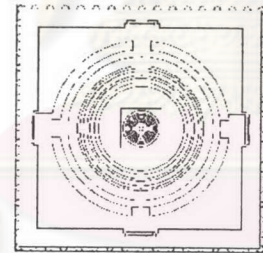
ศูนย์วิจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ๑๑ ชั้น ๑๒

๑๒ ชั้น

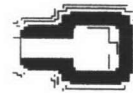
๑๒ ชั้น

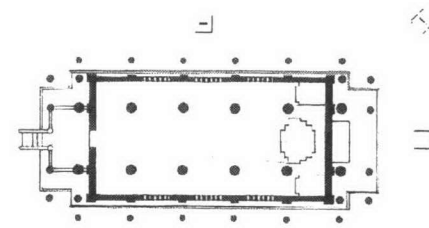
โถง

โถง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๒ ชั้น

ศูนย์วิจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ๑๑ ชั้น ๑๒

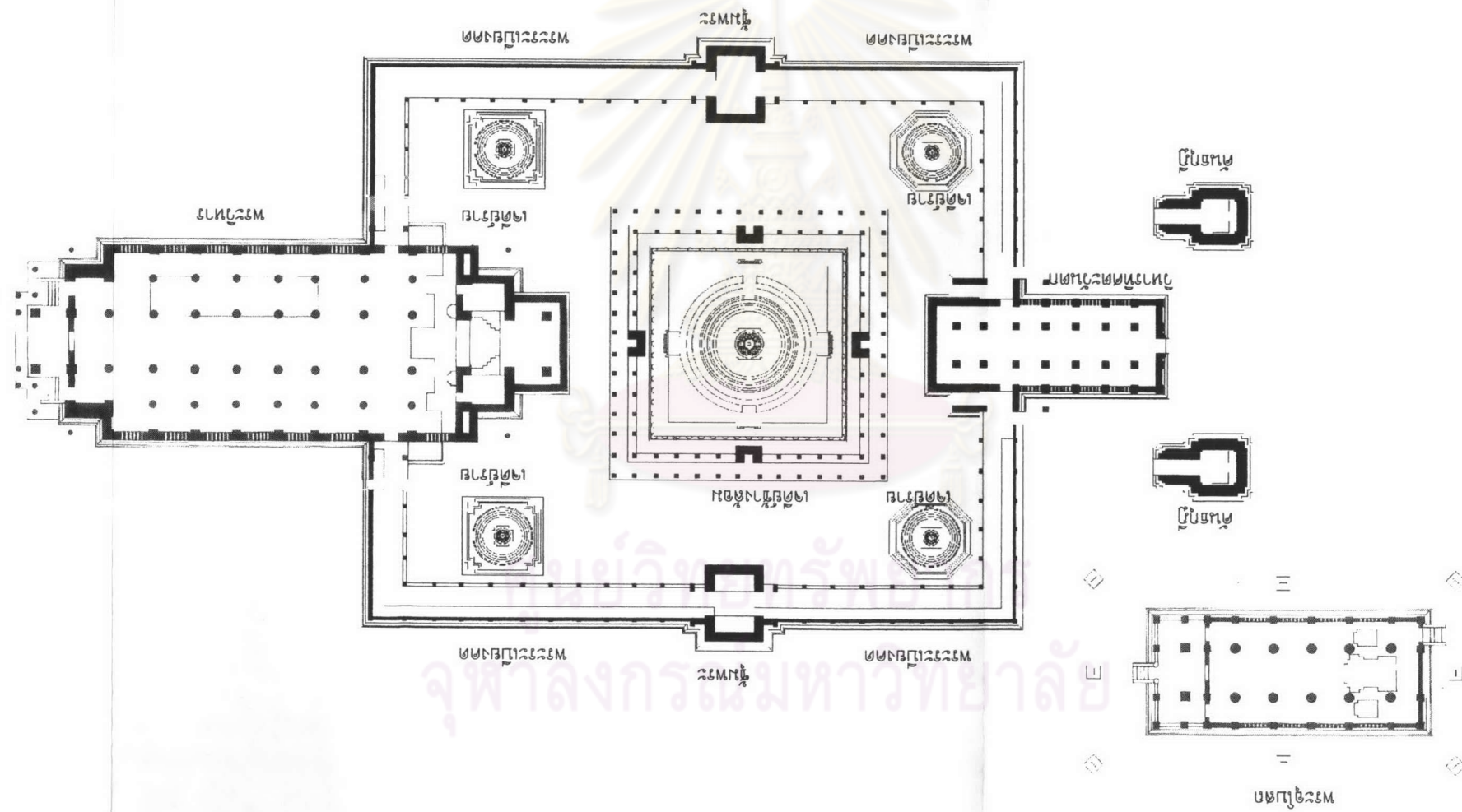
ภาพลายเส้นที่ 6.2 รูปด้านโดยรวมทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส
วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลกในสมัยสุโขทัย

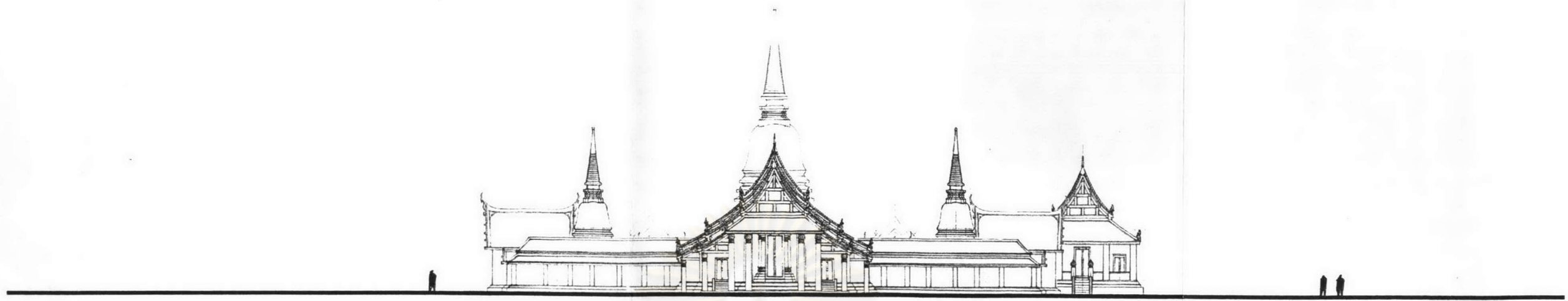
ภาพลายเส้นที่ 6.3 รูปด้านโดยรวมทางเหนือของเขตพุทธาวาส
วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลกในสมัยสุโขทัย

ภาพร่างสถาปัตย์ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

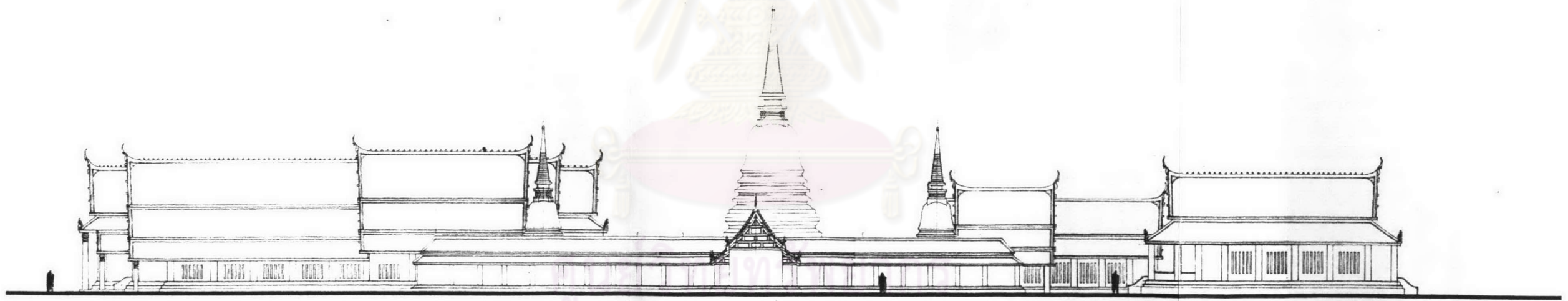
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

ภาพร่างสถาปัตย์ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ภาพลายเส้นที่ 6.5 รูปด้านโดยรวมทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส
วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลกในสมัยอยุธยา

ภาพลายเส้นที่ 6.6 รูปด้านโดยรวมทางเหนือของเขตพุทธาวาส
วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลกในสมัยอยุธยา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย